

VOGELRIJK HOUTEN

Bram Rijksen

Het was op een mooie avond aan het einde van 2003, dat ik een bezoek bracht aan Arnold van Kreveld. Ik had wat voorbeelden meegenomen van wat later de "Vogellijst Houten" zou gaan worden. Maar zo ver was het nog lang niet...

De aanleiding

Het oorspronkelijke idee van Johan Barth en mij om na te gaan welke vogels er ooit in de gemeente Houten zijn waargenomen, had geresulteerd in een stapel A4-tjes met een beschrijving van 261 soorten, inclusief status, bijzonderheden en aangevuld met één tekening per pagina. Mijn probleem was nu dat ik niet echt duidelijk wist wat ik er verder mee wilde. Arnold had daarom voorgesteld één en ander eens te bekijken om te zien wat de mogelijkheden waren.

Twee dagen later lag er van zijn hand een kant-en-klaar projectvoorstel, met de veelzeggende naam "Vogelrijk Houten". Ik las kreten als "expositie.. opening door burgemeester.. big day.. vogelfietsroute.. pers" enzovoorts. "Eeh, Arnold.. is dit niet wat te hoog gegrepen allemaal?", was mijn eerste reactie. "Hoe hoger de lat, hoe groter de kans op een bevredigend resultaat", zo reedeneerde hij. Bovendien; "bijstellen kan altijd nog." Natuurlijk...

Het project

In het kort kwam het erop neer dat we via sponsors geld bijeen wilden krijgen, onder andere om de "Vogellijst Houten" te kunnen laten drukken. Er zou een expositie met tekeningen en foto's komen, waar de burgemeester de opening zou kunnen verrichten, en meteen de lijst en een nog te maken Vogelfietsroute in ontvangst zou kunnen nemen. Die opening zou dan op 15 mei plaats moeten vinden, de dag waarop tevens een team van vier mensen binnen vierentwintig uur zoveel mogelijk vogelsoorten probeerde te gaan zien. Deze zogenaamde "Big Day" moest per fiets en binnen de gemeentegrenzen van Houten verreden worden. Het mooiste zou zijn als we dan ook een bedrijf vonden, dat ons per waargenomen soort zou willen sponsoren.

En zo gebeurde het dat de volgende maanden in het teken stonden van het benaderen van bedrijven en organisaties, die wel iets zagen in het plan en bereid waren hier geld in te steken.

Bemoedigend was de snelle en positieve reactie van burgemeester Lamers om de opening te verrichten, en de financiële toezeggingen van het bestuur en de afdeling Utrecht van De Vogelwacht. Ook het WNF en de Milieuwerkgroep Houten (MWH) wilden wel een geldelijke bijdrage leveren. Bovendien bleek Ad van Heuven van de MWH een echte "regelneef", die enorme hoeveelheden werk kon ver-

zetten en overal “zo zijn contacten had”. En dat bleek vaak meer dan handig. Relatief meer overtuigingskracht kostte het, om bedrijven warm te krijgen om hun naam aan ons project te verbinden, maar uiteindelijk beloofde Canon Center Utrecht de Vogelfietsroute te willen drukken en rijwielspecialist het Banierhuis beloofde om voor iedere waargenomen soort op 15 mei, een bedrag “in de pot” te doen.

Wat daarnaast ook nog moest gebeuren, was het uitstippelen en het beschrijven van een Vogelfietsroute, en het opstellen van de Vogeltop 75, waarmee iedereen met een fiets en verrekijker in een jaar tijd 75 vogelsoorten moest kunnen zien.

Bovendien moest er een expositieruimte gevonden worden. Na veel heen-en-weer gepraat en alle “voors” en “tegens” tegen elkaar afgewogen te hebben, viel de keuze op de entreerimte van Makeblijde Tuinen. Hier zouden foto's van Phil Koken, Rob van de Wijngaard en tekeningen van mij komen te hangen.

En uiteindelijk moesten er natuurlijk nog mensen gevonden worden die het wel zagen zitten, om zich in 24 uur “misselijk te vogelen”...

De persberichtjes gingen de deur uit en zo werd het vanzelf, voor dat we er erg in hadden, 15 mei.

De Big Day-deel 1

Het is zover! Natuurlijk is deze Big Day voor ons in meerdere opzichten “de grote dag”. Vandaag zal immers ook blijken of al het werk, dat we de afgelopen maanden verzet hebben, ook daadwerkelijk de moeite waard is geweest.

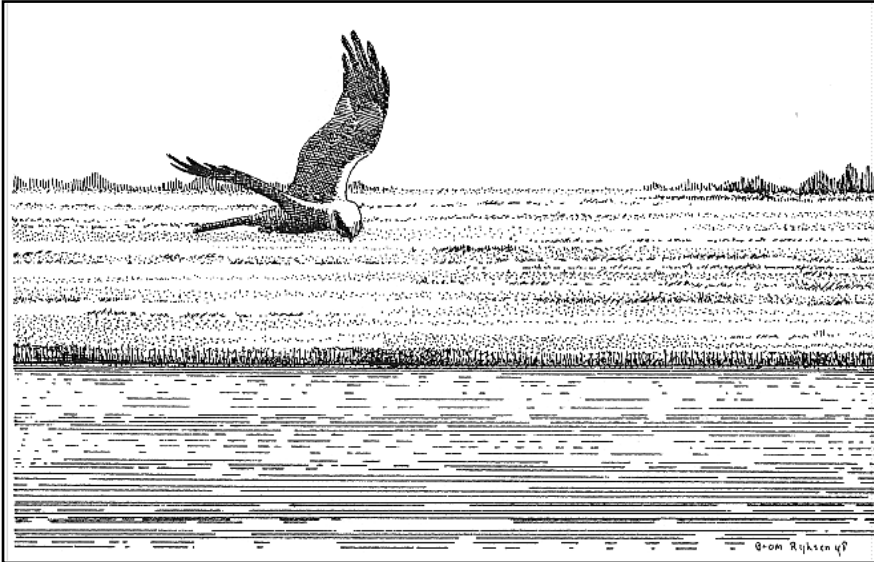
Om 00.01 uur staat het team, bestaande uit Arnold, Quirijn Slings, Robert Jan de Beurs en ikzelf, klaar voor vertrek. We beginnen met... koffie het bedenken van wat we waar eventueel zouden kunnen verwachten, en wat we vooral wél of vooral niet moeten doen. Al met al is het bijna één uur voordat we goed en wel op de fiets zitten.

Het is een geweldige nacht; heerlijke temperatuur, weinig wind, maar vooralsnog ook weinig vogels. In ieder geval geen beesten die het noodzakelijk maken om midden in de nacht op pad te gaan. De eerste uren komen we door met roepende kieviten, scholeksters, blauwe reigers en wilde eenden. De “uilen en rallen en nachtreigers”, die we elkaar op voorhand gekscherend hadden beloofd, laten het afweten. Het is pas vroeg in de ochtend als de eerste echte nachtvogel begint te roepen: een mannetje bosuil bij de Groeneweg. De overige soorten die we vóór die tijd inmiddels gehoord hadden, waren op een later moment ook vast gelukt. Goed, volgende keer beginnen we dus pas rond een uur of half vier...

Iets na vijf uur wordt ons team aangevuld met Johan Barth en komt een dappere journaliste van Het Trefpunt - de lokale krant - ons vergezellen. Beiden hebben het voorrecht om het ontwaken van de vogelwereld mee te maken. We staan bij het Elpad in polder Vuylcop en kijken en schrijven ons helemaal suf. De teller gaat rap richting de 60. Leuk zijn een langstreckende purperreiger en een rietzanger, die binnen de gemeentegrens verre van algemeen is.

Via de Lekdijk fietsen we richting de Steenwaard. Hier blijven we tot een uur of twaalf en als krenten in de pap noteren we onder meer groene specht, bruine kiekendief, tapuit, twee lepelaars, drie Noordse kwikstaarten, twee bosruiters, tien zwarte sterns, een paartje roodborsttapuit en een overzeilende ooievaar.

Met wind tegen fietsen we richting het Fort a.d. Korte Uitweg en we beginnen het te voelen; de één meer dan de ander misschien, maar allen merken we dat er recentelijk een gapend gat in ons slaappatroon is geslagen. Vooral op het terrasje bij het fort, waar ons koffie en koekjes worden aangeboden, worden de oogleden zwaar. We evalueren de dag tot nu toe en constateren dat we goed op dreef zijn. Echter; inkoppers als graspieper, ringmus en veldleeuwerik ontbreken nog. Maar ach: we hebben nog een uur of acht voor de boeg... Gemakshalve pikken we de twee boomvalkjes boven het fort ook maar eventjes mee.

Bruine kiekendief – Bram Rijksten

Een korte onderbreking

Om iets voor tweeën rijden we het terrein van Makeblijde op. Er zijn al aardig wat mensen die vooral eerst willen weten hoe moe we al zijn en hoeveel soorten we inmiddels hebben. Ja, we zijn moe, en inmiddels 95 soorten rijk.

Praatje links, drankje rechts, welkomstwoord namens Makeblijde, praatje van de burgemeester, overhandiging van de lijst en de route, een woord van dank aan de sponsors en allen die zich hebben ingespannen. Daarna een half uurtje ontspannen de expositie bekijken en kennismaken met verschillende UVN-ers die we wel via Internet, maar nooit persoonlijk hebben ontmoet.

Tevredenheid alom als blijkt dat alle aanwezigen de expositie weten te waarderen, en na alle lofbetuigingen over de fietsroute en vogellijst wordt het ons te machtig en moeten we op deze stralende namiddagzon afscheid nemen van iedereen. Het is jammer, maar zoals afgesproken neemt ook Quirijn vanaf hier afscheid, waarna we met z'n vieren verdergaan. Op de valreep "pakken" we nog een paartje staart-

mees mee in de tuin en vertrekken dan richting Houten-zuid en de Steenwaard.

De Big Day-deel 2

Vanaf hier wordt het duidelijk dat Johan toch iets langer heeft geslapen; hij blijft scherp en is goed voor het ontdekken van graspieper en ringmus, die we nog steeds niet hadden. De overige uren worden eigenlijk plichtmatig gevolged, maar toch wordt ons enthousiasme nog een paar keer stevig aangewakkerd. Zo zijn drie bontbekplevieren in een "plasje van niks" op de bouwlocatie van Schoonauwen een leuke en onverwachte aanvulling.

De spannendste twee van de dag zitten in het laatste uur: een langsknallend smelleken en een overvliegende roepende kanoet, beide bij de Steenwaard, brengen de bijna-eindscore op 103.

Dan is het negen uur en is het op. Het is over. Het waait hard, de zon daalt gestaag, we zijn nu écht moe (ik althans) en niemand van ons gelooft nog serieus in een toename van het aantal waargenomen soorten in de komende drie uur. Zeker met de aanwakkerende wind zal die eventuele waterral of porseleinhoen niet te horen zijn, anders hadden we ze afgelopen nacht wel gehoord... en een veldleuwerik zal zich nu evenmin in uitbundig gezang storten...

Gele kwikstaart – Bram Rijksen

Al redenerend overtuigen we elkaar ervan dat het geen schande is om nu te stoppen. Bovendien moeten we nog een stuk tegen de wind in naar huis fietsen, dus we laten het hierbij. Een laatste roepende gele kwikstaart blijkt, na visuele inspec-

tie door Johan, inderdaad een gewone gele kwikstaart te zijn en dat kwam mooi uit, want die hadden we nog niet!

In het centrum van Houten scheiden onze wegen en duiken we allen - voor lange-re of iets minder lange tijd - onder de wol.

De score bedraagt 104. Opvallend in positieve zin is het aantal bruine kiekendieven, koekoeken, grasmussen en grauwe vliegenvangers. Absoluut tegenvallend is de totale afwezigheid van veldleeuweriken, watersnippen en het missen van ogenschijnlijk "makkelijke" soorten als bijvoorbeeld goudhaantje en dodaars. Ook graspieper, groenling en staartmees lieten onverwacht lang op zich wachten. Een ijsvogeltje bij fort Honswijk werd *nét* niet door genoeg deelnemers gezien of gehoord, maar dit is alleen teltechnisch gezien tegenvallend.

Wat mij betreft is dit het begin van een lange reeks Big-Day's in Houten, waarbij het een uitdaging zal zijn, ook voor andere teams (...?) om het aantal van 104 te overtreffen.

De Vogelfietsroute en Vogeltop 75

Om vooral de inwoners van Houten bekend te maken met de vogelrijke omgeving waarin ze wonen, hebben we een fietsroute in elkaar gesmeed. Vooral Arnold heeft hiervoor bergen werk verzet, en dat heeft zich vertaald in het eindresultaat: een handzame, kleurrijke en goed leesbare beschrijving van een fietstocht, die langs de meest vogelrijke plekken binnen de gemeente voert.

De route is in twee lussen van respectievelijk 34 en 13 km verdeelt, die naadloos op elkaar aansluiten, zodat er ook in één keer bijna 50 km gereden kan worden. Een overzichtelijk kaartje maakt het vrijwel onmogelijk te verdwalen. Bovendien wordt per tekst duidelijk beschreven welke afslag men waar moet nemen.

Middels de "beschrijving van de vogels die onderweg te zien zijn" kan men precies bekijken waar men bewoonde torenvalkkasten, een roekenkolonie, roepende boomklevers of een jagende visarend tegen kan komen. Voor de volledigheid is aangegeven waar cafetaria's, toiletten en picknickmogelijkheden te vinden zijn.

Op de achterzijde van dit 8 pagina's tellend werkje bevindt zich een checklist met de 75 meest algemene soorten van Houten, die gedurende een jaar relatief eenvoudig te vinden zijn. Hier wordt ook verwezen naar de website van de Vogelwacht, waar een uitgebreide beschrijving en handleiding van deze Vogeltop 75 is te downloaden.

De Vogellijst Houten

De vogellijst is het resultaat van het verzamelen van gegevens en waarnemingen uit de afgelopen jaren. Samenstellers zijn Johan Barth en ondergetekende. Enkele cijfers:

- De lijst telt 61 pagina's, ruim 50 pentekeningen, 3 foto's (zeearend, witkopstaartmees en Baltische meeuw) en 1 overzichtstekening van het werkgebied.
- Van 261 soorten wordt beschreven in welke aantallen ze voorkomen, hoe algemeen of hoe zeldzaam ze zijn en in veel gevallen worden de bijzonderheden per soort vermeld.
- Van deze 261 soorten kunnen er 57 aangemerkt worden als "dwaalgast" (minder dan 3 waarnemingen).

- 39 soorten zijn zeldzame onregelmatige gasten of doortrekkers met minder dan 10 waarnemingen.
- 51 soorten staan op de zogenaamde "Rode Lijst".
- 10 soorten zijn - of waren voorheen - zogenaamde CDNA-beoordeelsoorten.
- Van ruim 80 personen worden een of meer waarneming(en) geregistreerd, uiteraard onder vermelding van de naam van die waarnemers.
- Er werden 22 boeken en rapporten geraadpleegd, variërend van de "Avifauna van Midden Nederland" tot "Steenuil in Zuidwest Utrecht". Bovendien werden diverse nieuwsgroepen op het Internet en de veldwaarnemingrubriek van De Kruisbek veelvuldig geconsulteerd.

Opvallend is het grote aantal soorten ten opzichte van het relatief kleine oppervlakte dat gemeente Houten meet. Ook het aantal schaarse en zeldzame soorten is hoog; dit effect is vooral te danken aan de ontwikkelingen in recente jaren in de Steenwaard.

Wat ook opvalt, is het ontbreken van een aantal soorten die in vrijwel alle omliggende gemeenten wél zijn waargenomen. Voorbeelden hiervan zijn zwarte ooievaar, koereiger, strandplevier, grauwe klauwier, gestreepte strandloper en poelruiter. Dit zijn in Midden-Nederland zeker geen alledaagse soorten, maar elk jaar worden wel één of meer van de genoemde soorten in de provincie gezien, alleen: tot nog toe niet in Houten... Dit betekent dat er voor de komende jaren nog wel iets te wensen en te verwachten valt. Een aanvulling tot 270 soorten in de toekomst moet mogelijk zijn!

De **Vogeltop 75** en de **Vogelfietsroute** zijn te downloaden via de website van Vogelwacht Utrecht, www.vogelwachtutrecht.nl, onder het item "Vogelrijk Houten".

De **Vogelfietsroute** is ook gratis af te halen bij het Woon Informatie Centrum in Houten.

De **Vogellijst Houten** is voor € 5,- verkrijgbaar (excl. verzendkosten) bij Bram Rijkssen, Schuttersgilde 2, Houten, tel. 030-6371369.

Voor meer informatie of aanvullingen kunt u ook mailen naar:

Bram Rijkssen, rijksen20@zonnet.nl of Arnold van Kreveld, a.kreveld@hccnet.nl